

Position Paper

VNG inbreng Notaoverleg Ontwerp-Nota Ruimte

9 maart 2026

Inleiding

De ontwerp-Nota onderstreept hoe cruciaal de rol van gemeenten is voor de toekomst van Nederland. Ruimtelijke keuzes van morgen worden niet gerealiseerd in abstracte plannen, maar ze landen binnen de grenzen van onze 342 gemeenten. Dat vereist daadkracht in keuzes om te realiseren waar we voor staan.

Gemeenten zijn al iedere dag volop bezig met de grote verbouwing van Nederland, van woningbouw tot energietransitie en van leefbaarheid tot klimaatopgaven. Dat doen ze samen met onze inwoners en ondernemers. Een goed interbestuurlijk samenspel én nationale kaders zijn nodig.

In het gesprek tussen de VNG en uw Kamer op 4 februari hebben wij toegelicht dat de Nota Ruimte nog beter moet laten zien hoe het rijk zelf verantwoordelijkheid neemt voor de nationale samenhang. Dat betekent nationale richtinggevende keuzes, heldere randvoorwaarden en vooral gelijkwaardige samenwerking.

We willen u daarom verzoeken in het debat aandacht te vragen aan de minister dat de Nota Ruimte concreet langetermijnperspectief moet bieden op de ruimtelijke inrichting van Nederland, met een investeringsperspectief en uitvoeringsagenda.

Daartoe moeten er twee randvoorwaarden goed worden vastgelegd:

1. Leg in de Nota Ruimte een duidelijke rolverdeling vast, waarbij afspraken op basis van gelijkwaardigheid gemaakt gaan worden.
 - Voeg aan hoofdstuk 12 'regie en samenwerking' een langjarige procesaanpak toe met gemeenten, provincies en waterschappen en dit in samenhang te bezien met bestaande overlegstructuren zoals Bestuurlijke overleggen leefomgeving (BOLs) en de overleggen in het kader van het MIRT.
2. Leg in de Nota Ruimte de noodzakelijke integrale keuzes vast met een langetermijnperspectief én uitvoeringsagenda. Dit voorkomt doorschuiven van ruimtelijke keuzes naar gemeenten en provincies met vertraging tot resultaat. Heb daarbij oog voor de lokale gebiedskenmerken en dat de gewenste ruimtelijke inpassing uitvoerbaar is.

Toelichting

Hieronder lichten we de punten kort toe. Onze uitgebreide reactie met concrete aandachtspunten kunt u vinden in onze [zienswijze](#), verstuurd aan de minister van VRO op 17 december 2025

1 Werk aan een duidelijke rolverdeling en gelijkwaardige afspraken

Gemeenten zijn al aan de slag met de opgaven die in de Nota Ruimte worden benoemd, maar gemeenten kunnen dat niet alleen. Een effectief samenspel tussen bestuurslagen is noodzakelijk. We zijn er allemaal van, en tegelijkertijd is niemand er alleen van. Daarom is een duidelijk kader voor complementair bestuur nodig. Gemeenten werken binnen de nationale kaders, zoals stikstof en de inpassing van het energiesysteem. Dat vraagt om:

- één integraal interbestuurlijk overleg met de minister op nationaal niveau;
- een stevige positie van gemeenten bij de uitwerking van rijkskeuzes;
- erkenning van gemeenten als motor van de uitvoering van bovenlokale en regionale opgaven..

2 Een concreet integraal langetermijnperspectief op de ruimtelijke inrichting van Nederland

De Nota Ruimte moet een richtinggevend én uitvoerbaar toekomstperspectief bieden voor de ruimtelijke inrichting van Nederland. Het geeft de strategische visie van het rijk op de toekomst van Nederland is en geeft richting door keuzes te maken in de grote opgaven van nationaal belang in de schaarse ruimte waarbij besluiten op het ene beleidsterrein direct gevolgen hebben voor andere domeinen.

De uitvoering wordt makkelijker als voor cruciale onderwerpen gebiedsgerichte keuzes worden gemaakt, in goed overleg met de medeoverheden. In onze zienswijze geven we dat voor verschillende onderwerpen aan waar het concreter kan. Twee belangrijke voorbeelden:

- Het realiseren van de woningbouwopgave lukt alleen als de randvoorwaarden op orde zijn. Op dit moment voorzien we problemen met drinkwata aansluitingen en netaansluitingen waarvoor gemeenten veelal zelf aan de lat staan om het op te lossen, terwijl het rijk systeemverantwoordelijk is. De Nota Ruimte moet hierin samenhangende nationale systeemkeuzes bieden.
- In het landelijk gebied zijn scherpere keuzes nodig. Bij het afwegen (en maken) van ruimtelijke keuzes worden de grenzen van de kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk, denk hierbij aan stikstof, biodiversiteit en waterkwaliteit.
We vragen het rijk om samen met decentrale overheden de kwetsbare gebieden systematisch in kaart te brengen waar een nieuw toekomstperspectief nodig is door verandering in landgebruik.

Om tot uitvoering te komen is als eerste stap een transparante cyclische uitvoeringsagenda nodig, die bij voorkeur jaarlijks of vierjaarlijks herijkt wordt. Dit geeft een duidelijke routekaart hoe de opgaven concreet uitgevoerd kunnen worden. Vanzelfsprekend hoort daar ook een investeringsagenda bij, zodat gemeenten tijdig kunnen anticiperen en plannen.

In deze cyclus zien wij een expliciete rol voor gemeenten. Van een uitvoeringsagenda verwachten we:

- Dat het een realistische en concrete uitwerking is van de keuzes van nationaal belang in de Nota Ruimte,
- Het de overkoepelende integrale doelen in concrete maatregelen vertaalt, en omschrijft wat dat van elke overheid vraagt, om te kunnen werken als één overheid.
- dat de uitvoeringsagenda samen met de medeoverheden opgesteld wordt, omdat de uitvoering binnen de grenzen van gemeenten landen..
- De ruimtelijke arrangementen tussen rijk en provincie kunnen niet zonder gemeenten.
- Dat inzichtelijk is hoe de verschillende nationale bestuurlijk overleggen binnen de fysieke leefomgeving zich tot elkaar verhouden en hoe gemeenten daar vertegenwoordigd zijn.